

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานเรื่องร่วมสร้างสังคมแห่งความสุขเพื่อส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

Development of Project-based Learning Activities entitled Creating a Happy Society to Promote

Democratic Citizenship Characteristics of Grade Tenth Students

อาทิตย์ ชัยเทพา¹ รัชชานนท์ อินทรพฤกษ์² กิตติมา วาระสิทธิ์³ วิภาดา โสภภิน⁴ ดร.ชัยรัตน์ โตศิลา⁵

Artit Chaithepha¹ Ratchanon Intarapruk² Kittima Warasit³ Wiphada Sophaphin⁴ Dr.Chairat Tosila⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานเรื่องร่วมสร้างสังคมแห่งความสุขเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/6 จำนวน 43 คน โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยสุ่มห้องเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมสันติสุข และ 2) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t- test Dependent

ผลการวิจัย พบว่า

1. กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานเรื่องร่วมสร้างสังคมแห่งความสุขเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการดำเนินการ 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) การกำหนดปัญหา 2) การวางแผนโครงงาน 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การสรุปและนำเสนอผลงาน 5) การประเมินผลและ 6) การขยายผล

คำสำคัญ: สังคมศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย

¹ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนวังไกลกังวล ในพระบรมราชูปถัมภ์

¹Teacher, Social studies, Religion and Culture Department, Wang Klai Kangwon School Under Royal Patronage.

²ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ จังหวัดกาญจนบุรี

²Teacher, Social studies, Religion and Culture Department, Kanchananukroh School.

³ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองรีประชานิมิต จังหวัดกาญจนบุรี

³Teacher, Social studies, Religion and Culture Department, Nongree Prachanimit School.

⁴อาจารย์ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

⁴Lecturer, Kasetsart University Laboratory School Center for Educational Research and Development.

⁵อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

⁵Lecturer, Social Studies Education Program, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom Province.

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: รัชชานนท์ อินทรพฤกษ์, intarapruk@gmail.com

รับเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2565 แก้ไข 5 เมษายน 2565 ตอรับ 7 เมษายน 2565

2. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) to develop project-based learning activities entitled a happy society to promote democratic citizenship characteristics of Mattayom 3 students. 2) to compare democratic citizenship characteristics before and after using project-based learning activities. The sample of this research consisted of 43 students from Mattayom 3/6 at Kanchananukroh School under the secondary education service area office Kanchanaburi. by randomizing the classroom using a simple random sampling method (Simple Random Sampling). The research instruments were 1) Lesson plans entitled a happy society. 2) The evaluation form of democratic citizenship characteristics. The collected data were analyzed by mean, standard deviation, and dependent sample t-test.

The results of the research were as follow:

1. Project-based learning activities entitled a happy society to promote democratic citizenship characteristics of Mattayom 3 students were conducted in 6 steps as follows: 1. Problem determination 2. Identification project planning 3. Implementation 4) Summary and Presentation 5. Evaluation and 6. Amplification.
2. Democratic citizenship characteristics of Mathayom 3 students after using project-based learning activities were higher than before at the .05 level.

Keywords: Social Studies, Project-Based Learning Activities, Democratic Citizen Characteristics

ภูมิหลัง

สังคมศึกษาเป็นการศึกษาเชิงบูรณาการที่มีขอบข่ายเนื้อหาวิชามาจากสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หลอมรวมกัน ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาให้ผู้นเรียนเป็นพลเมืองดี สามารถบูรณาการประสบการณ์และความรู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันในสังคม (พิชชาติ พวงแก้ว, 2563, หน้า 17) วิชาสังคมศึกษาจึงมีเป้าหมายที่สำคัญ คือให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีและเป็นพลเมืองดีตามวิถีของสังคมนั้นได้ ซึ่งในวิชาสังคมศึกษาการเป็นพลเมืองดีนั้นจัดอยู่ในสาระที่ 2 คือ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยมความเชื่อปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 หน้า 1) ซึ่งความเป็นพลเมืองดี เป็นคำที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้วย ซึ่งพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าเป็นพลเมืองที่ดีต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่จะนำประเทศไปสู่สันติสุขด้วยวิถีประชาธิปไตย ซึ่งรวมการมีอิสรภาพ การพึ่งตัวเองได้ การมีสิทธิ การเคารพสิทธิ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพกติกาบ้านเมือง ไม่ใช่ความ

รุนแรง มีจิตสาธารณะ เป็นต้น การที่ประเทศไทยจะพัฒนาประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดี จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการรวมทั้งการที่ประชาชนมีความเป็นพลเมืองสูงด้วย (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555, หน้า 1)

สถานการณ์ของพลเมืองไทยเริ่มเน้นเรื่อง สิทธิพลเมือง ความเสมอภาคของพลเมือง และความยุติธรรมที่พลเมืองควรได้รับอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น ทำให้สังคมไทยมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่ในความเป็นจริงกลับนำไปสู่การขยายตัวของความขัดแย้งและความรุนแรง ทั้งนี้ก็เพราะยังคง มีความพยายามอย่างมากที่จะต่อต้านหรือเหนี่ยวรั้งกระแสความเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งรักษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบเดิมเอาไว้ อีกทั้งยังมีการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างชนชั้นนำต่างกลุ่มกันโดยอาศัยการปลุกกระดมมวลชนให้เข้าร่วม ในขณะที่การเรียกร้องสิทธิและความยุติธรรมที่เกิดขึ้นก็กระทำไปในบริบทที่คนส่วนหนึ่งยังเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้ตนเองไม่มากพอทำให้การเรียกร้องการวิพากษ์วิจารณ์ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะที่ยังไม่อารยะเท่าที่ควร ส่งผลให้การต่อต้านและการตอบโต้จากอีกฝ่ายหนึ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการเสริมสร้างพลเมืองในระบบประชาธิปไตยแก่ทุกฝ่ายจึงเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและมีเสถียรภาพ ซึ่งนอกจากจะช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมไทยแล้ว ยังเอื้อให้พลเมืองไทยเป็นพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลกที่มีศักยภาพสูงขึ้นในการปรับตัว จนสามารถเผชิญหน้ากับความผันผวนทางเศรษฐกิจและการเมืองตลอดจนพลวัตทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันพระปกเกล้า, 2555, หน้า 19 – 20)

จากสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าปัญหาความขัดแย้ง ความแตกแยก การแบ่งกลุ่ม แบ่งฝ่าย ของผู้คนในสังคมกำลังเป็นวิกฤตสำคัญของชาติบ้านเมือง เป็นทอนความสงบสุขของสังคม ขัดขวางความเจริญก้าวหน้าทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และศีลธรรมอันดีของชาติ (สัมพันธ์ รอดพึ่งครุฑ และคณะ, 2563, หน้า 154) ซึ่งเป็นผลโครงสร้างของสังคมไทยมีความอ่อนแอ ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการที่จะเลี้ยงดูบุตรหลานทำให้เด็กที่เติบโตมาส่วนหนึ่งได้รับการหล่อหลอมจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ความสัมพันธ์ของครอบครัวลดน้อยลงขาดการเอาใจใส่และละเลยในการปลูกฝังเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และเมื่อเติบโตขึ้น ก็จะเป็นเยาวชนที่มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนต่อการทำผิดกฎหมายและศีลธรรมอันดีงามมีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ขาดคุณธรรมจริยธรรมขาดความรับผิดชอบขาดระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียรและความซื่อสัตย์น้อยลง (กิตติชัย สุธาสีโนบล, 2555, หน้า 2 – 3) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560, หน้า 58) ที่ได้กล่าวถึงสถานการณ์ความเป็นพลเมืองในปัจจุบันว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทย ในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนไทยบางส่วนไม่สามารถเลือกรับมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของคนไทยถูกกลืนโดยวิถีชีวิตแบบใหม่ มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบาย เชื่อข่าวลือ ขาดความอดทน ขาดวินัย วัตถุนิยม ยอมรับคนที่ฐานะมากกว่าคนดีมีคุณธรรม มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหลายประการที่ลอกเลียนแบบวัฒนธรรมจากต่างประเทศซึ่งให้เห็นว่าคนไทยยังขาดทักษะในการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีจากต่างประเทศมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงควรมีการดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนมากขึ้นความเป็นพลเมืองโลกจึงต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในประเทศและต่อโลก เพื่อสร้างความเข้าใจในความต้องการที่จะจัดการกับความอยุติธรรมและความไม่เสมอภาค และมีความปรารถนาและความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่การเป็นพลเมืองโลกเป็นวิถีคิดและพฤติกรรม เป็นวิถีชีวิตความเชื่อที่เราสามารถสร้างความแตกต่าง ในการจัดการเรียนรู้ในสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ให้มีประสิทธิภาพนั้นครูผู้สอนสังคมศึกษาควรเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

และรู้จักรับผิดชอบตนเอง ซึ่งครูผู้สอนต้องรู้จักการจัดประสบการณ์โดยมีกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รู้จักคิดค้นสร้างและลงมือปฏิบัติจริงเพื่อค้นหาคำตอบสรุปความคิดความรู้อย่างที่ตนเองสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (วิภาพรรณ พินลาและวิภาดา พินลา, 2564, หน้า 104) พบว่าการจัดกิจกรรมโครงการเป็นการจัดการเรียนรู้แบบหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ปฏิบัติจริงในลักษณะของการศึกษาสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์คิดค้นด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยกระตุ้น แนะนำและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

โครงการเป็นการศึกษาเพื่อค้นพบข้อมูลความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ รวมทั้งวิธีการใหม่ด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา ผู้เรียนและครูไม่เคยรู้หรือมีประสบการณ์มาก่อน มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่และวิธีการใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญที่ผลของสิ่งประดิษฐ์หรือวิธีการที่เป็นขั้นตอนดำเนินการทำโครงการ เพื่อหาคำตอบของสิ่งที่ต้องการค้นหาประกอบด้วยขั้นตอน โดยมีครูอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คำปรึกษาวิธีการที่ใช้เป็นชิ้นงาน การจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการสามารถแสดงลำดับขั้นตอนแบบกว้าง ๆ พร้อมทั้งแนวทางการจัดการเรียนรู้ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ พเยาว์ ยืนดีสุข และราชน มีศรี, 2556, หน้า 1) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นหลัก คือ การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่ตนสนใจ ร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจวางแผนในการทำโครงการร่วมกันศึกษา หาข้อมูลความรู้ที่จำเป็นและลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ คิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด (ทิศนา แซ่มณี, 2564, หน้า 139) ซึ่งได้สอดคล้องงานวิจัยของ โพพูล คาคอนสาร (2559, หน้า 674) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ เรื่อง ช่างปูนปั้น สามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งระยะกระบวนการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การประเมินผลงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในลักษณะการทำโครงการจากการศึกษาข้างต้นวิจัยนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาโครงการการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมแห่งความสุขใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐานที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำถามการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมแห่งความสุขโดยใช้โครงการเป็นฐานที่มีผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีขั้นตอนอย่างไร
2. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐานแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโครงการการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมแห่งความสุขโดยใช้โครงการเป็นฐานที่มีผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 17 ห้อง จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 657 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

จำนวน 1 ห้องเรียน จาก 17 ห้องเรียน โดยสุ่มห้องเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้องเรียน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/6 จำนวน 43 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมแห่งความสุขโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

1. แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ 9 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 2 จำปีการศึกษา 2564 รายวิชาสังคมศึกษา 6
2. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 76 ข้อ

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนการทดลองและทดสอบหลังการทดลอง (The One Group Pretest – Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558, หน้า 143 – 144)

ประเมินก่อน	ทดลอง	ประเมินหลัง
T ₁	X	T ₂

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามประเด็นการประเมินคุณลักษณะของ อัจฉรา อยุทศิริกุล (2561, หน้า 73 – 79)
2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามจำนวน จำนวน 43 ฉบับ 76 ข้อ เก็บข้อมูลด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรงของแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมสันติสุขและแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) คือ ตัวเลขที่เป็นค่ากลางของตัวเลขชุดใดชุดหนึ่ง และตัวเลขเหล่านั้นต้องมีมาตรการวัดระดับอันตรภาคหรือระดับอัตราส่วนเท่านั้นจึงจะนำมาหาค่าเฉลี่ยได้ ค่าเฉลี่ยของตัวอย่าง เป็นค่าเฉลี่ยที่หาได้จากตัวอย่างที่ผู้วิจัยสุ่มมาจากประชากร

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นการวัดการกระจายที่นิยมใช้มากที่สุด เพราะเป็นการคำนวณมาจากข้อมูลทุกตัวที่มีอยู่ โดยหาได้จากค่าผลกรากที่สองของค่าเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

สถิติ T- Test Dependent เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานเรื่องร่วมสร้างสังคมแห่งความสุขเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการตามแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมแห่งความสุข จำนวน 9 ชั่วโมง ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดปัญหา 2) การวางแผนโครงงาน 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การสรุปและนำเสนอผลงาน 5) การประเมินผล และ 6) การขยายผล

2. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ตาราง 1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย	ระดับการปฏิบัติ			
	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	3.71	1.04	4.22	0.85
ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม	3.54	1.10	3.94	0.97
ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม	3.63	1.05	4.07	0.90
รวม	3.63	1.06	4.08	0.91

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานพบว่า หลังเรียน (\bar{X} = 4.08, S.D. = 0.91) สูงกว่าก่อนเรียน (\bar{X} = 3.63, S.D. = 1.06) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านได้ พบว่า ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ หลังเรียน (\bar{X} = 4.22, S.D. = 0.85) สูงกว่าก่อนเรียน (\bar{X} = 3.71, S.D. = 1.04) ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม หลังเรียน (\bar{X} = 4.07, S.D. = 0.90) สูงกว่าก่อนเรียน (\bar{X} = 3.63, S.D. = 1.05) และด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม หลังเรียน (\bar{X} = 3.94, S.D. = 0.97) สูงกว่าก่อนเรียน (\bar{X} = 3.54, S.D. = 1.10) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมแห่งความสุขใช้โครงงานเป็นฐานที่มีผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบโครงงานเป็นฐานและสังเคราะห์ขั้นตอนเพื่อทำมาจัดทำแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การกำหนดปัญหา 2) การวางแผนโครงงาน 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การสรุปและนำเสนอผลงาน 5) การประเมินผล และ 6) การขยายผล ซึ่งสอดคล้องกับ Harun (2006, Online) อธิบายขั้นตอนการเรียนรู้แบบโครงงานไว้ 6 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผน ขั้นที่ 3 ออกแบบตารางการทำงาน ขั้นที่ 4 ตรวจสอบ

ความก้าวหน้าของโครงการ ขั้นที่ 5 การนำเสนอรายงานผลและ ขั้นที่ 6 การประเมินผล และ Baron (2010, Online) กล่าวถึง 6 ขั้นตอนการวางแผนสำหรับการทำโครงการที่จะประสบความสำเร็จ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาหัวข้อที่น่าสนใจที่ครอบคลุมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำโครงการอย่างอิสระ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์สุดท้ายที่ครอบคลุมที่นักเรียนแต่ละคนจะมีบทบาทในการสร้างและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของคณาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญจากทุกส่วนเพื่อสัมพันธ์กับการศึกษาทางวิชาการกับโลกแห่งความจริง และให้นักเรียนสวมบทบาทเป็นมืออาชีพ หมายถึงการทำวิจัยอย่างมืออาชีพ ขั้นตอนที่ 4. การระบุและการจัดระเบียบแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับการค้นหาข้อมูล ขั้นตอนที่ 5 การประสานงานจัดตาราง การวางแผน เพื่อให้แน่ใจว่างานแต่ละชิ้นจะทำได้อย่างราบรื่นจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง และขั้นตอนที่ 6 วางแผนนำประสบการณ์สุดท้ายหรือเหตุการณ์สูงสุด ผลงานของนักเรียนแสดงให้โรงเรียนชุมชนได้ชม

2. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้ ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้เรื่องร่วมกันสร้างสังคมแห่งความสุข ได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการของกรเรียนรู้รูปแบบโครงการเป็นฐานทำให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เห็นปัญหาของสังคมและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาก็เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาสุดา ภาคาผล และมนังค์ อังคณาธิ (2560, หน้า 975) พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบโครงการโดยใช้กิจกรรมบริการสังคมเป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยก่อให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาของไทยเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เพื่อผลิตพลเมืองไทย พลโลก และการจะส่งเสริมความเป็นพลเมืองได้นั้น เป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกฝ่ายที่จะช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี คูเมือง และอัญชลี ทองเอน (2564, หน้า 407) เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยโดยการเรียนรู้แบบโครงการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการเรียนรู้แบบโครงการ ภาพรวมจากการประเมินตนเอง คุณลักษณะของพลเมืองดีของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 91.11 และที่ไม่มีคุณลักษณะคิดเป็นร้อยละ 8.89 2) พฤติกรรมมารทางานกลุ่มการเรียนรู้แบบโครงการ อยู่ระดับดีค่าเฉลี่ย 3.4 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 16.245^*$, Sig. = .000) 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.49)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการเป็นฐาน สามารถบูรณาการได้ทุกสาระวิชา ทั้งรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชาเพิ่มเติม ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น ศาสนา ศิลปกรรมและจริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และอาเซียนศึกษา แต่ควรคำนึงถึงเนื้อหาเป็นสำคัญ เพื่อความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

ควรนำเทคนิคการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ มาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความแตกต่าง ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน กับการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ๆ ยกตัวอย่าง เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย สุชาติโนบล. (2555). *การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธเพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งยุคสังคมไทยในปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุลวดี คูเมือง และอัญชลี ทองเถม. (2564). *การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยโดยการเรียนรู้แบบโครงงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ถวิลวดี บุรีกุล, รัชวดี แสงมเหษณ์, Eugenie Merieau และ Michael Volpe. *ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย*. เอกสารเผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13, 2555
- ทิตนา แชมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชาติ แก้วพวง. (2563). *ศาสตร์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา=Science of social studies learning management*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, พเยาว์ ยินดีสุข และราชน มีศรี. (2556). *การสอนคิดด้วยโครงงาน การเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูลี คำคอนสาร. (2559). *การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเรื่องช่างปูนปั้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา*. *วารสารฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*. 9(3), 674 – 690.
- ภาสุดา ภาคาผลและมณเฑียร อังควาณิช. (2560). *การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานโดยใช้กิจกรรมบริการสังคมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย*. *วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 10(3), 975 – 990.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิภาวรรณ พินลาและวิภาดา พินลา. (2564). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). *ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย Citizenship in Thailand*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า
- สัมพันธ์ รอดพึงครุฑ และคณะ. (2564). *จิตสำนึกความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย Citizenship Mindedness in Democracy*. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิถี*. 8(2)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *ข้อเสนอแนะตัวชี้วัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก ตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อัจฉรา อยุทศิริกุล. (2561). *การศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน มัธยมศึกษา.
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*
- Baron, K. (2010). *Six Steps to Planning a Project*. Retrieved December 5, 2021
from <http://www.edutopia.org/stw-maine-project-based-learning-six-steps-planning>.
- Harun, D. (2006). *PROJECT-BASED LEARNING HANDBOOK "Educating the Millennial Learner"*.
Educational Technology Division, Ministry of Education. Malaysia.

วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร